

[Αρχή Σελίδας 1]

ΤΑΞΗ	Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ	ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	29-03-2026

Α.ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἵτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν τις δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γὰρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· Ἔκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας παραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινὰς)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθὺς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).

Ἵτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. Βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

Α1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη. Να τεκμηριώσετε τις απαντήσεις σας με παραπομπές στο κείμενο.

1. Σύμφωνα με το κείμενο που σας δόθηκε η παιδεία πρέπει να είναι νομοθετικά κατοχυρωμένη.
2. Ο Σταγειρίτης υποστηρίζει ότι υπάρχει κοινή αντίληψη ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που πρέπει να εφαρμόζεται.
3. Ο Αριστοτέλης κάνει λόγο για την έλλειψη συμφωνίας ως προς την έννοια της αρετής.

[Αρχή Σελίδας 2]

4. Ο φιλόσοφος δεν τάσσεται υπέρ της διδασκαλίας των μαθημάτων που είναι αναγκαία για τη ζωή.
5. Τα «βάνουσα έργα», σύμφωνα με το κείμενο που σας δόθηκε, αχρηστεύουν το σώμα και το πνεύμα των ελεύθερων ανθρώπων.

Μονάδες 10

B1. «τίς δ' ἔσται ... ἄσκησιν αὐτῆς»: Ποια ερωτήματα/ζητήματα θέτει ο Αριστοτέλης ως προς τους στόχους της παιδείας, και πώς ανταποκρίνεται σε αυτά η «ἐμποδῶν παιδεία» σύμφωνα με το αρχαίο διδαγμένο κείμενο;

Μονάδες 10

B2. Να χαρακτηρίσετε την καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις ως σωστή ή λανθασμένη:

1. Ο Αριστοτέλης πίστευε ακράδαντα πως γνώρισμα του αληθινού φιλοσόφου είναι να έχει το κουράγιο ακόμη «καὶ τὰ οἰκεῖα ἀναιρεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας».
2. Στην είσοδο της Ακαδημίας λέγεται ότι υπήρχε η επιγραφή ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσὶτω.
3. Ο δραματικός χρόνος της Πολιτείας είναι το 431 π.Χ.
4. Από το έργο Πολιτικά στο σχολικό βιβλίο περιλαμβάνεται διδασκαλία του Αριστοτέλη για τα είδη των πολιτευμάτων.
5. Ο Πλάτωνας ισχυρίζεται πως η αρετή, η δικαιοσύνη, η σωφροσύνη και η οσιότητα, είναι αναγκαία συνθήκη, ώστε να είναι δυνατή η ύπαρξη κοινωνιών και πόλεων.

Μονάδες 10

B3 A. Να γράψετε δυο ομόρριζες λέξεις της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: λανθάνειν, μανθάνειν, εἴληφε, διαφέρονται, νομίζουν.

B. Να βρείτε στο κείμενο λέξεις ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω λέξεις της Νέας ελληνικής: αδιαθεσία, φάντασμα, συνταρακτικός, ανάταση, εργολαβία.

Μονάδες 10

B4 Με βάση το απόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου και το μεταφρασμένο κείμενο που ακολουθεί να επισημάνετε τα σημεία που συγκλίνουν οι απόψεις των δύο διανοητών, αλλά και τις μεταξύ τους διαφορές ως προς το εκπαιδευτικό σύστημα.

[Αρχή Σελίδας 3]

Στην πραγματικότητα, αρχίζουν από την παιδική ηλικία να διδάσκουν και να νουθετούν, συνεχίζοντας για όλη τη ζωή. Αμέσως μόλις αρχίσει να καταλαβαίνει ένα παιδί τι του λένε, και η παραμάνα του και η μητέρα του και ο παιδαγωγός του και ο ίδιος ο πατέρας του αγωνίζονται γι' αυτό το πράγμα, για το πώς δηλαδή θα βελτιωθεί το αγόρι, διδάσκοντάς το για κάθε του πράξη και για κάθε του λόγο και εξηγώντας του ότι αυτό είναι δίκαιο και το άλλο άδικο, και ότι αυτό είναι καλό και το άλλο αισχρό, και αυτό όσιο και εκείνο ανόσιο, και ότι αυτά πρέπει να τα κάνεις και αυτά να μην τα κάνεις. Κι όταν ακούει με τη θέλησή του, πάει καλά. Εάν όμως δεν υπακούει, τότε, με τις απειλές και τα χτυπήματα το "ισιώνουν", σαν δέντρο που λυγίζει και γέρνει. Κι ύστερα, όταν το στέλνουν στους δασκάλους, δίνουν εντολή να επιμεληθεί ο δάσκαλος περισσότερο την *εὐκοσμία* των παιδιών, παρά τα γράμματα και τη μουσική. Και οι δάσκαλοι άλλωστε γι' αυτό φροντίζουν κυρίως. Και μόλις τα αγόρια μάθουν τα γράμματα και είναι σε θέση στο εξής να καταλάβουν ένα γραπτό κείμενο, όπως μέχρι τώρα καταλάβαιναν τον προφορικό λόγο, τα βάζουν, καθισμένα στα θρανία τους, να διαβάζουν δυνατά τα ποιήματα των μεγάλων ποιητών και τα αναγκάζουν να μάθουν απέξω αυτά τα έργα, στα οποία υπάρχουν πολλές συμβουλές, αλλά και αναλύσεις για τα πράγματα, και *ἔπαινοι* και *ἐγκώμια* για τους αρχαίους ἥρωες, προκειμένου το αγόρι να θελήσει να τους μιμηθεί και να έχει διάθεση να γίνει παρόμοιος. [...]

Και όταν πια φύγουν αυτοί [δηλ. οι νέοι άνδρες] από τους δασκάλους, η πόλη, με τη σειρά της, τους αναγκάζει να μάθουν τους νόμους και να ζουν σύμφωνα με αυτούς, ώστε να μην ενεργούν από μόνοι τους και όπως νομίζουν οι ίδιοι [...]. Έτσι, και η πόλη, υπογραμμίζοντας τους νόμους, αυτά τα επινοήματα των καλών, *παλαιῶν νομοθετῶν*, αναγκάζει και όσους ασκούν ένα αξίωμα και όσους άρχονται να συμμορφώνονται με αυτούς. Εκείνος δε ο οποίος τους παραβαίνει, υφίσταται κυρώσεις και οι κυρώσεις αυτές ονομάζονται, και σε σας εδώ [δηλ. στην Αθήνα] και σε πολλά άλλα μέρη, *εὐθύνες*, λες και η δικαιοσύνη ξαναβάζει [τον παραβάτη] στην ευθεία. Ενώ λοιπόν είναι τόσο μεγάλη η προσπάθεια που καταβάλλεται για την αρετή και στο ιδιωτικό και στο δημόσιο επίπεδο, εσύ Σωκράτη εκπλήττεσαι και απορείς αν

[Αρχή Σελίδας 4]

η αρετή είναι διδακτή; Το εκπληκτικό όμως θα ήταν μάλλον το να μην μπορεί να διδαχθεί η αρετή.

Μονάδες 10

Β.ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αισχίνου, ἐπιστολαὶ τῇ Βουλῇ καὶ τῷ Δήμῳ τῶ Ἀθηναίων 2

Οι επιστολές του Αισχίνη γράφτηκαν από τον ίδιο στην εξορία του, μετά την αντιδικία του με τον Δημοσθένη, η οποία ξεκίνησε από την πρεσβεία στην οποία αμφότεροι μετείχαν προς τον Φίλιππο και την οποία ορθώς οι πρώτοι φιλόλογοι στην ελληνιστική περίοδο ονόμασαν παραπρεσβεία (= νόθη πρεσβεία). Στο απόσπασμα αυτό ο Αισχίνης μοιάζει να απολογείται, αν και εξόριστος, για την κατηγορία ότι κινήθηκε υπογείως υπέρ των Μακεδόνων, κατηγορία που ακόμα πλανάται στην Αθήνα, και διευκρινίζει ποια είναι η πολιτική πράξη που κατά την γνώμη του βλάπτει την αθηναϊκή δημοκρατία.

Εἰ δὲ καὶ νῦν τὰ Μακεδόνων φρονεῖν ἐροῦσί με, καὶ παραπρεσβείας πάλιν γράψονται τινες ἀπόντα με δίκην ἢ προδοσίας **τῆς Ἑλλάδος**, ἔτοιμος ἤδη καὶ **Ῥόδου** καὶ γῆς ἀπάσης Ἑλληνίδος πρόσω φεύγειν, ἐὰν βούλωνται, καὶ πρὸς τὸν ἐν Πέρσαις ἄπειμι καὶ Μήδοις βασιλέα. Καίτοι τὰ τῶν Περσῶν με καὶ Μήδων οὐδεὶς ἔφη ποτὲ φρονεῖν, καὶ πάντων ἤκιστα Δημοσθένης. Ἀλλὰ οὐδ' ἐκεῖ παύσομαι γράφων ἂ **τῇ πόλει** δόξω συμφέρειν, οὐ χαριζόμενος ὑμῖν μετὰ τοῦ δοκεῖν **ἐπιπλήττειν**, ὥσπερ ἄλλοι τινές, ἀλλὰ ἐλευθέρως νοουθετῶν. Εὖ γὰρ **εἰδέναι** χρὴ ὅτι τῶν πολιτευομένων οἱ μᾶλλον ἐπιπλήττειν ἢ χαρίζεσθαι θέλοντες ὑμῖν δοκεῖν, οὗτοι καὶ μάλιστα πρὸς ἡδονὴν λέγουσι, τὴν ὑπὸ προσχήματι παρρησίας ὁδὸν τοῦ κολακεύειν ἐλόμενοι· καὶ γὰρ αὕτη τίς ἐστὶν τοῦ χαρίζεσθαι πολίταις καὶ ἡγεμόσι πολὺ **κακουργοτέρα** προαίρεσις.

[Αρχή Σελίδας 5]

Λεξιλόγιο :

-γράφομαι δίκην τινα + γενική : καταγγέλλω κάποιον για κάτι
-Χαρίζομαι τινι μετά τοῦ δοκεῖν ἐπιπλήττειν: γίνομαι αρεστός σε κάποιον δίνοντας του την εντύπωση ότι τον επιπλήττω.

Παρατηρήσεις:

A.1. Να μεταφραστεί το απόσπασμα: «Εἰ δὲ καὶ νῦν τὰ Μακεδόνων ...οὔτοι καὶ μάλιστα πρὸς ἡδονὴν λέγουσι,».

Μονάδες 20

A.2. Να εξηγήσετε βάσει του κειμένου τι υποτεύεται ο Αισχίνης πως γίνεται εις βάρος του στην Αθήνα και ποια πολιτική πράξη βλάπτει την Αθήνα;

Μονάδες 10

B.1. Να δοθούν οι ζητούμενοι τύποι των κάτωθι λέξεων του κειμένου :

τινες : δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους

βασίλεα : τον ίδιο τύπο στον πληθυντικό αριθμό

ἦκιστα : ο συγκριτικός βαθμός του συγκεκριμένου επιρρήματος.

ἀπάσης: κλητική ενικού του αρσενικού.

τῆ πόλει: δοτική πληθυντικού.

ἄ: η ίδια πτώση, στον ενικό του αρσενικού γένους.

πολίταις: κλητική ενικού.

Μονάδες 4

B.2. Να δοθούν οι ζητούμενοι τύποι των κάτωθι λέξεων του κειμένου :

ἐροῦσί : β' ενικό οριστικής παρακειμένου ίδιας φωνής + β' ενικό προστακτικής αορίστου β'

γράφονται : τον ίδιο τύπο στην οριστική παρακειμένου ίδιας φωνής

ἀπόντα : β' ενικό προστακτικής ενεστώτα

φεύγειν : γ' ενικό οριστικής μέλλοντα

συμφέρειν : γ' ενικό υποτακτικής αορίστου Β στην ίδια φωνή+ γ' πληθυντικό οριστικής μέλλοντα

χαρίζομενος : απαρέμφατο μέλλοντα ίδιας φωνής

ἔφη: απαρέμφατο ενεστώτα.

εἰδέναι: γ' πληθυντικό πρόσωπο στο χρόνο που βρίσκεται.

ἐλόμενοι: γ' πληθυντικό προστακτικής παρακειμένου.

Μονάδες 6

[Αρχή Σελίδας 6]

Γ.1. Να χαρακτηριστούν συντακτικά οι λέξεις (και ποιον τύπο προσδιορίζουν ή από ποιον τύπο εξαρτώνται) : με (το πρώτο του κειμένου), τῆς Ἑλλάδος, Ῥόδου, τῆ πόλει, ἐπιπλήττειν, εἰδέναι , κακουροτέρα.

Μονάδες 4

Γ.2. Εἰ δὲ καὶ νῦν τὰ Μακεδόνων ἄπειμι καὶ Μῆδοις βασιλέα : Να χαρακτηριστούν οι υποθετικοί λόγοι της περιόδου αυτής και στη συνέχεια να τραπεί ο πρώτος στο μη πραγματικό και ο δεύτερος στην αόριστη επανάληψη στο παρελθόν.

Μονάδες 3

Δ.Η φράση «αὕτη τίς ἐστὶν τοῦ χαρίζεσθαι πολίταις καὶ ἡγεμόσι πολὺ κακουροτέρα προαίρεσις» να μεταφερθεί στον πλάγιο λόγο με εξάρτηση από το «Αἰσχίνης ἔφη»

Μονάδες 3

ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ